

Мохова Ю.Л.

Донецький національний технічний університет

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті проведено аналіз ринку легкої промисловості країн ЄС, торговельного балансу продукції легкої промисловості. Визначено країни-імпортери ЄС та експортери продукції легкої промисловості. На основі узагальнення та систематизації виділено особливості державного регулювання легкої промисловості країн ЄС та інструменти державної підтримки легкої промисловості. Визначено напрямки державної політики розвитку легкої промисловості країн ЄС. Обґрунтовано необхідність удосконалення вітчизняної державної політики в галузі легкої промисловості відповідно до досвіду країн ЄС.

Ключові слова: державна політика, промисловість, легка промисловість, євроінтеграція, конкурентоспроможність

Постановка проблеми. В умовах динамічного економічного зростання та посилення світової конкуренції легка промисловість є однією з найважливіших галузей промисловості будь-якої країни. Легка промисловість органічно поєднана з іншими галузями економіки (транспорт, комунікації, важкою промисловістю, машинобудуванням, агропромисловим комплексом) та сполучає найкращі інновації з промисловими і технологічними знаннями.

Закордонний досвід державної політики країн Європейського союзу (ЄС) свідчить, що для багатьох країн, які розвиваються, сфера виробництва промислових товарів народного споживання є одним із потужних важелів розвитку економіки. Західна Європа, Середземноморський регіон і країни Східної Європи відіграють важливу роль на світовому ринку легкої промисловості не тільки за обсягами, але й з точки зору різноманітності, складності та якості продукції.

В Україні легка промисловість розвивається незначними темпами та характеризується досить низькими показниками обсягу виробництва, реалізації продукції, що свідчить про необхідність удосконалення державної політики щодо розвитку галузі. Стратегічним курсом реалізації державної політики України є запровадження інноваційної моделі структурної перебудови промисловості відповідно до зарубіжного досвіду, що дозволить виключити стримуючі фактори розвитку легкої промисловості, вирішити питання ефективного управління на основі сучасних ринкових механізмів та зарекомендувати Україну як високотехнологічну державу на світовому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Незначна частка легкої промисловості в структурі економіки України, незначний сукупний обсяг українського експорту товарів легкої промисловості до країн ЄС пояснюється такими досі невирішеними проблемами цієї галузі, як: відсутність ефективного захисту внутрішнього ринку від незаконного обігу товарів; низький рівень стимулювання експорту української продукції; відсутність рівноправних конкурентних умов для українських виробників, розвинутого споживчого ринку та дієвої ринкової інфраструктури.

Угода про Асоціацію між Україною та ЄС відкриває українським підприємствам великі можливості для виходу на європейські ринки, але їхня продукція має стати більш конкурентоспроможною. Для вирішення існуючих проблем легкої промисловості та виходу на міжнародний ринок необхідним є модернізація вітчизняної галузі відповідно до найкращих практик державного регулювання країн ЄС. Дослідженню тенденцій розвитку легкої промисловості в країнах ЄС присвячено праці вітчизняних вчених Бродюк І. В. [1], Бужак Ю. С. [2], Карасева П. А. [3], Янковець Т. М. [4] та ін. Проте залишаються недостатньо вивченими питання, пов'язані з удосконаленням державного регулювання вітчизняної легкої промисловості відповідно до досвіду європейських країн в умовах євроінтеграції.

Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей державного регулювання легкої промисловості країн ЄС для удосконалення вітчизняної моделі державного регулювання галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Легка промисловість є стратегічно важливим

сектором економіки для країн, що розвиваються, та розглядається як одне з основних джерел економічного зростання. Перевагами цього виду діяльності є: низькі бар'єри входу; простота та інтенсивність виробничого процесу, що дозволяє активно використовувати трудовий потенціал країни.

Легка промисловість є одним із найбільших економічних ринків у світі, виробляючи 450 млрд дол. США і нараховуючи понад 25 млн працівників по всьому світу. Лідерами в легкій промисловості є Китай, країни Середньої і Південно-Східної Азії, ЄС, який утримує високі позиції лише за рахунок розмірів Союзу і стійких позицій у сегменті моди. Серед країн Південно-Східної Азії, які є ключовими гравцями в галузі легкої промисловості, виділяють Китай, Туреччину та Південну Корейську республіку. Також бурхливо розвиваються останнім часом країни Південної Америки. У цих країнах легка промисловість оголошена як пріоритетна для розвитку національної економіки.

Легка промисловість ЄС є лідером на світових ринках. У середньому частка легкої промисловості в країнах ЄС становить 6,5%, у світі – 7,8% (табл. 1). Легка промисловість демонструє стабільний розвиток протягом останніх п'яти років. Після невеликого зниження обсягу реалізованої продук-

ції у 2011–2012 рр. оборот галузі збільшився та в 2017 році становив 181 млрд євро [6].

Незважаючи на те, що річні темпи зростання товарообігу зростали, за останні роки кількість зайнятих у секторі значно знизилася – з 2 млн працівників у 2009 році до приблизно 1,7 млн працівників у 2017 році [6].

Через відносно високе значення валового внутрішнього продукту на душу населення і чисельності населення Великобританія, Німеччина, Франція, Італія та Іспанія становлять близько 60% від загального обсягу роздрібних продажів одягу в ЄС (рис. 1).

Внутрішньорегіональна торгівля є важливою особливістю легкої промисловості ЄС. Незважаючи на зростаючий тиск із боку конкурентоспроможних за ціною азіатських постачальників, статистичні дані Світової організації торгівлі показують, що імпорт текстильних товарів у регіоні ЄС у розмірі 89 млрд дол. США у 2016 році становив 64,1% [7].

У 2016 році загальний обсяг імпорту продукції легкої промисловості країн-членів ЄС становив 198 млрд дол. США, а 55,6% (або 110 млрд дол. США) надходили від інших членів ЄС [7].

Експорт країн ЄС до решти країн світу становить понад 30% світового ринку, тоді як єдиний ринок ЄС також є одним із найважливіших з точки зору розміру та якості. Експорт продукції легкої промисловості за межі ЄС в 2016 році збільшився на 3,8%. Зростання продажів відбулося, зокрема, до Сполучених Штатів (+21%), Гонконгу (+18%) та Китаю (+12%). Однак вони значно знизилися для Росії (–29%) [6].

Виділяють п'ять основних глобальних імпортерів продукції легкої промисловості, що надходить із-за меж Європейського Союзу. Китай – основний постачальник одягу, обсяг імпорту до ЄС якого оцінюється приблизно в 27,2 млрд євро у 2017 році. Велика Британія мала третє значення за обсягом імпорту одягу в 2016 році, після Німеччини та Франції (рис. 2).

Таблиця 1

Показники розвитку легкої промисловості в ЄС (на основі [5])

Показник	2016 рік	Темпи розвитку
Торгівельний оборот, млрд євро	171	+1,10%
Додана вартість, млрд євро	44	+4,80%
Інвестування, млрд євро	4,8	+1,10%
Чисельність компаній, млн	177,7	+1,60%
Рівень зайнятості, млрд осіб	1,7	+0,20%
Експорт, млрд євро	45	+0,60%

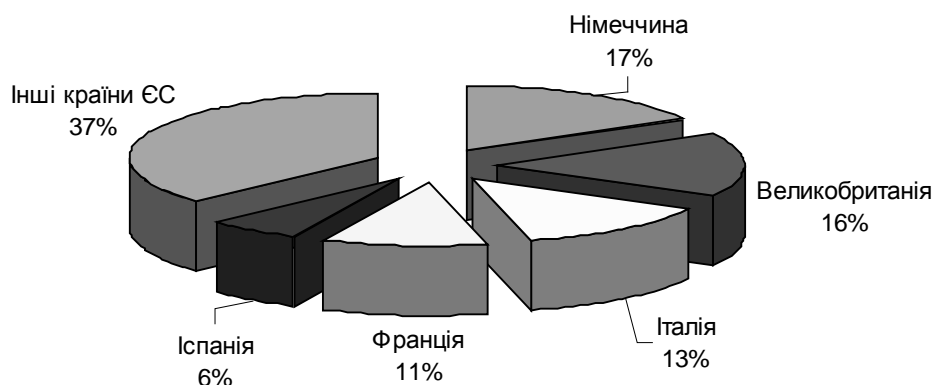

Рис. 1. Структура виробництва продукції легкої промисловості у 2016 році, % [7]

У межах ЄС найактивнішими країнами в легкій промисловості є Франція, Італія та Іспанія. За даними Eurorages, пошуки європейських партнерів та клієнтів із Франції в цій галузі переважно зосереджені на Італії та Іспанії. Італійський експорт в межах ЄС (44%) та за межами ЄС (55%), згідно з даними компанії Sistema Moda Italia (SMI – організація, що представляє італійський текстиль, готовий одяг та моду), досить збалансований (рис. 3) [5].

З 2010 року товари легкої промисловості становлять найбільший сегмент промисловості, що досягає приблизно 953 млрд євро у 2017 році. Зокрема, в Німеччині, Франції частка цієї галузі в загальному обсязі виробництва промислової продукції

становить 6–8%, в Італії – 12%, що дає змогу цим країнам формувати до 20% бюджету за рахунок відрахувань галузі, а також забезпечувати наповнення внутрішнього ринку на 75–85% продукцією власного виробництва [7].

В умовах посилення конкуренції все більшого значення в занятті лідируючих позицій на світовому ринку набуває конкурентоспроможність товарів (якість, дизайн, нові споживчі, медико-біологічні та функціональні властивості тощо). Найпопулярніші бренди Європи є одними з провідних компаній по всьому світу в галузі легкої промисловості. Виходячи з продажів тільки в Європі, Inditex (Іспанія) виходить на перше місце, з оборотом близько

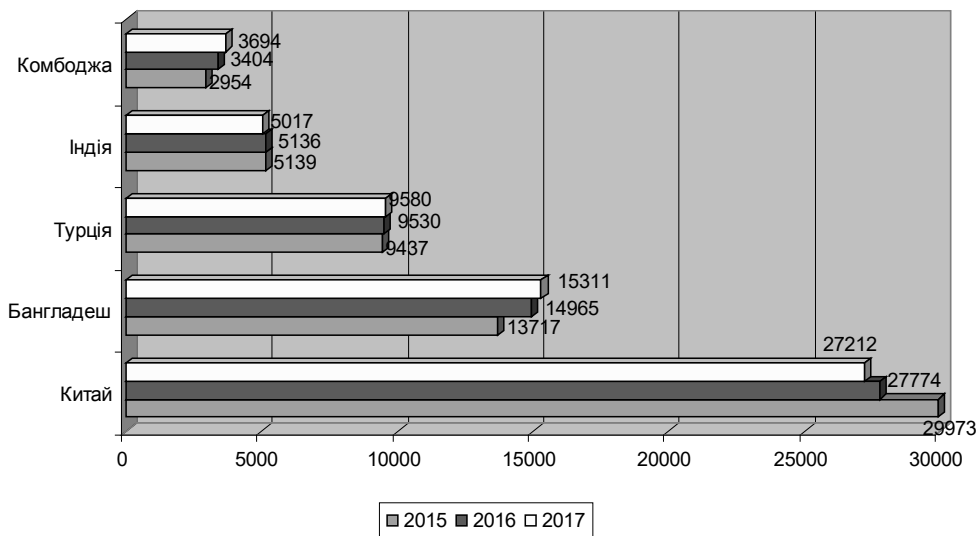

Рис. 2. Країни-імпортери товарів легкої промисловості до ЄС у 2015–2017 рр., млн євро [5]

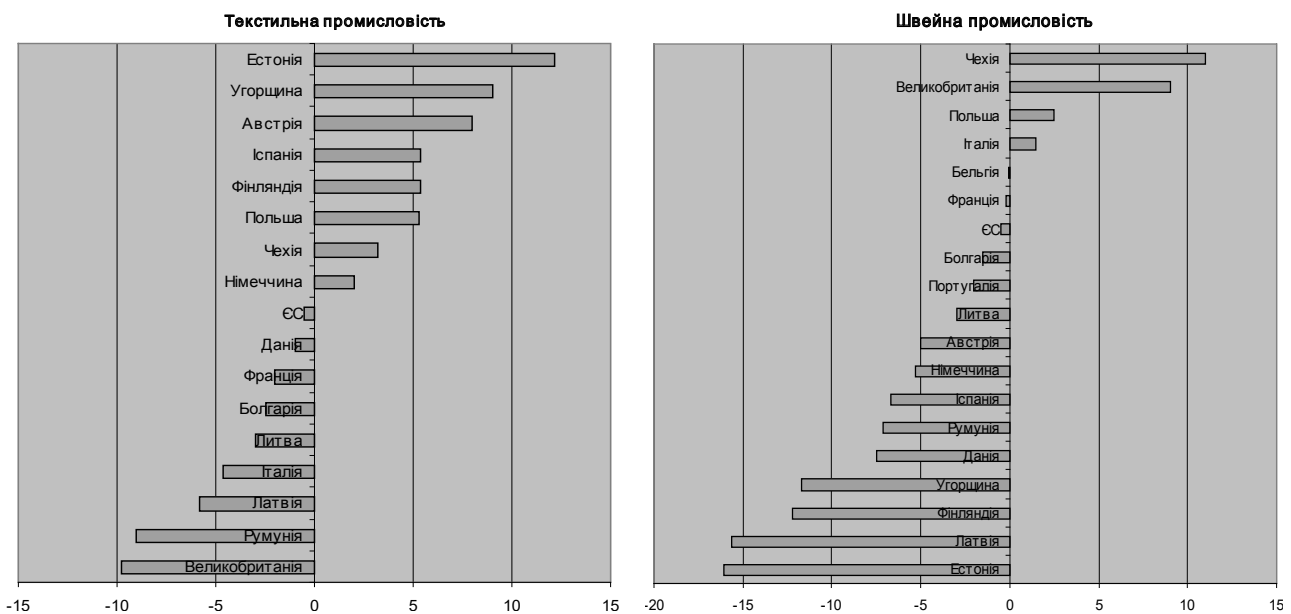

Рис. 3. Рейтинг країн ЄС з виробництва продукції легкої промисловості, % [5]

16 млрд євро у 2017 році, потім – H&M (Швеція) та Marks&Spencer, розташований у Великобританії. Компанія Inditex несе відповідальність за кілька відомих брендів одягу, включаючи Zara, Bershka, Massimo Dutti і Pull & Bear. Інтернет-ринок одягу також поступово розвивається в Європі, завдяки чому такі компанії, як Zalando та ASOS, досягають доходів у розмірі 4,5 млрд євро та 1,9 млрд фунтів стерлінгів відповідно у 2017 році [7].

Проблемами європейських компаній легкої промисловості є скорочення обсягів продажів і низька ділова активність. Підприємства розвинутих європейських країн, які витримують ціновий тиск дешевої імпортової продукції з країн, що розвиваються, з метою виживання розміщують свої виробництва в країнах із більш дешевою робочою силою. Для закріплення своїх позицій на ринку європейські текстильні фірми у зростаючій мірі прагнуть до спеціалізації або до укладення альянсів із великими фірмами [4].

Основними характеристиками легкої промисловості ЄС є перевага малих і середніх підприємств недержавних форм власності з високим ступенем оборотності капіталу. Дослідження й аналіз досвіду закордонних країн показали розмаїтість підходів до управління галуззю, а також необхідність впливу на розвиток ринкової системи державного регулювання, впровадження відповідної законодавчої бази, що підкреслює роль держави в ринковій економіці.

Основні напрями державної політики у сфері легкої промисловості в Євросоюзі – фінансування проєктів зі створення нових текстильних товарів і розширення застосування технічного текстилю в інших галузях. Серед основних інструментів підтримки – видача грантів на розробку нових технологій і продуктів, фінансування інфраструктурних проєктів у кластерах (в т.ч. створення центрів колективного доступу і розвиток інженерної та транспортної інфраструктури, житлового будівництва) і організаційна підтримка.

Як показує аналіз досвіду більшості зарубіжних країн, які перебувають на вершині рейтингу, найбільшого поширення серед інноваційних методів та інструментів управління отримали інноваційні методи державного управління (застосовуються у 12 з 15 передових країн, включаючи ЄС).

Підсумовуючи вищевикладене, можна виділити напрями державної політики розвитку легкої промисловості країн ЄС: впровадження інноваційних маркетингових стратегій, підтримка доступності та продуктивності галузі, забезпечення конкурентоспроможності продукції на глобальному ринку,

відповідність продукції міжнародним стандартам якості, впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробничий процес, диверсифікація виробництва і його модернізація з урахуванням екологічних проблем, створення інтегрованих текстильних парків, спрямованих на надання допомоги малим та середнім підприємцям у галузі легкої промисловості для об'єднання інвестицій у текстильні парки шляхом надання фінансової підтримки інфраструктури світового класу в парках. Зазначені напрями державної політики дозволили країнам ЄС зайняти провідні місця у світовому експорті продукції легкої промисловості.

Співробітництво з Європейським Союзом залишається пріоритетним напрямом зовнішньої політики України. Інтеграція в європейський політичний, економічний та соціальний простір створить додаткові можливості для модернізаційного та інноваційного розвитку держави і суспільства. Головним завданням держави щодо розвитку вітчизняної легкої промисловості є підвищення якості та конкурентоспроможності вітчизняних виробів, розширення їхніх позицій насамперед на внутрішньому ринку шляхом удосконалення технологій виробництва та освоєння нових видів продукції, переходу до інноваційної моделі розвитку та інтенсивного оновлення виробничих потужностей [3].

Результативність використання запропонованих заходів дозволить підвищити конкурентоспроможність легкої промисловості України, збільшити частину внутрішнього ринку підприємств легкої промисловості за рахунок своєчасного впровадження цільового фінансування та маркетингової концепції управління.

Висновки. На основі проведеного дослідження доведено, що легка промисловість є одним із найбільших економічних ринків у світі, який, взаємодіючи з різними галузями промисловості, забезпечує економічне зростання економіки країни загалом. На основі аналізу світового фінансового ринку виділено лідерів легкої промисловості – Китай, країни Середньої і Південно-Східної Азії, ЄС, в яких легка промисловість є пріоритетом розвитку національної економіки. Оцінка торгівельного обороту продукції легкої промисловості країн ЄС дозволила визначити головних імпортерів (Великобританія, Німеччина та Франція) та експортерів продукції галузі (США, Гонконг, Китай).

Узагальнюючи європейський досвід, визначено особливості державного регулювання легкої промисловості країн ЄС: перевага малих і середніх підприємств недержавних форм власності з високим ступенем оборотності капіталу; інноваційні методи

державного управління. Основними напрямками державної політики у сфері легкої промисловості є фінансування проектів зі створення нових текстильних товарів і розширення застосування технічного текстилю в інших галузях. Інструментами державної підтримки легкої промисловості є видача грантів на розробку нових технологій і продуктів, фінансування інфраструктурних проектів у кластерах, організаційна підтримка.

Дослідження європейського досвіду державного регулювання легкої промисловості дозволило виділити напрями державної політики розвитку легкої промисловості країн ЄС: впровадження інновацій-

них маркетингових стратегій, підтримка доступності та продуктивності галузі, забезпечення конкурентоспроможності продукції на глобальному ринку, відповідність продукції міжнародним стандартам якості, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, диверсифікація виробництва і його модернізація з урахуванням екологічних проблем, створення інтегрованих текстильних парків.

Удосконалення вітчизняної державної політики в галузі легкої промисловості з використанням досвіду країн ЄС підвищить конкурентоспроможність цієї галузі України та створить додаткові можливості для інноваційного розвитку держави та суспільства.

Список літератури:

1. Бродюк І.В. Інтеграція швейних підприємств України у європейський економічний простір. *Ефективна економіка*. 2015. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3729> (дата звернення: 12.11.2018).
2. Бужак Ю.С. Адаптація зарубіжного досвіду оподаткування імпорту товарів легкої промисловості до вітчизняних умов. АГРОСВІТ. 2014. № 22. С. 73–79.
3. Карасев П.А. Зарубежный опыт инновационного развития легкой промышленности – секреты успеха в глобальной конкуренции. *Транспортное дело России*. 2011. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zarubezhnyy-opyt-innovatsionnogo-razvitiya-legkoj-promyshlennosti-sekret-y-uspeha-v-globalnoy-konkurentsii> (дата звернення: 12.11.2018).
4. Янковець Т.М., Нагорна Ю.А. Закордонний досвід розвитку підприємств легкої промисловості. *Київський національний університет технологій та дизайну*. URL: http://knutd.edu.ua/publications/conference/20.03.2015/Nagorna_Iankovetz_10.pdf (дата звернення: 12.11.2018).
5. Clothing & Appare / STATISTA. URL: <https://www.statista.com/markets/415/topic/466/clothing-apparel/> (дата звернення: 12.11.2018).
6. Textiles and clothing: the European industry's 2015 figures / Europages. URL: <http://corporate.europages.co.uk/news/textiles-and-clothing-the-european-industrys-2015-figures/> (дата звернення: 12.11.2018).
7. Sheng Lu. State of the EU Textile and Apparel Industry. *University of Delaware*. URL: <https://shenglufashion.com/2018/04/26/state-of-the-eu-textile-and-apparel-industry-updated-april-2018/> (дата звернення: 12.11.2018).

ЕВРОПЕЙСКИЙ ОПЫТ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

В статье проведен анализ рынка легкой промышленности стран ЕС, торгового баланса продукции легкой промышленности. Определены страны-импортеры ЕС и экспортеры продукции легкой промышленности. На основе обобщения и систематизации выделены особенности государственного регулирования легкой промышленности стран ЕС и инструменты государственной поддержки легкой промышленности. Определены направления государственной политики развития легкой промышленности стран ЕС. Обоснована необходимость совершенствования отечественной государственной политики в области легкой промышленности в соответствии с опытом стран ЕС.

Ключевые слова: государственная политика, промышленность, легкая промышленность, евроинтеграция, конкурентоспособность.

EUROPEAN EXPERIENCE OF THE GOVERNMENT REGULATION OF LIGHT INDUSTRY

The article analyzes the market of light industry in EU countries, the trade balance of light industry products. There are identified EU importing countries and exporters of light industry products. On the basis of generalization and systematization, it is highlighted the features of government regulation of EU countries's light industry and tools of government support of light industry. There are defined the directions of the government policy of light industry development in the EU countries. The necessity of improving the domestic government policy in the field of light industry in accordance with the experience of EU countries has been substantiated.

Key words: government policy, industry, light industry, eurointegration, competitiveness